

روای مصر و رژیم اسرائیل محقق می‌شود؟

مصر که با کمبود درآمدهای ارزی خارجی روبه‌روست همیشه به دنبال ایجاد فرصت برای افزایش آن بوده تا بتواند از وابستگی به درآمدهای ناشی از عوارض کانال سوئز بکاهد. از طرفی رژیم صهیونیستی که از دو دهه پیش تولیدکننده گاز شده و از سال ۲۰۱۳ توانایی تامین کامل نیاز داخلی و پس از آن صادرات را پیدا کرده، مشتاق است تا خود را به عنوان یک بازیگر جهانی انرژی معرفی کند.

اشتیاق موجود در مصر و رژیم اسرائیل از یک سو و بحران گازی در اروپا ناشی از جنگ اوکراین باعث ایجاد همکاری میان آنها شده است.

مصر به دنبال «هاب گازی» در منطقه

رصد اقدامات مصر در دو دهه گذشته نشان‌دهنده تلاش این کشور برای تبدیل شدن به یک هاب گازی است. مصر از یک سو تلاش کرده گاز تولیدی قبرس و اسرائیل را با واحدهای مایع‌سازی مستقر در خاکش به LNG تبدیل و به اروپا صادر کند و از سوی دیگر اقداماتی برای احیای خط لوله عرب _ که از سال ۲۰۱۱ و پس از جنگ سوریه انتقال گاز آن متوقف شده _ در قالب توافق با سوریه و لبنان در سال ۲۰۲۲ انجام داده تا بتواند دوباره گاز را به نیروگاه‌های برق لبنان برساند. بانک جهانی با موافقت آمریکا برای رفع بحران انرژی پدید آمده در لبنان اجازه تامین مالی این طرح را صادر کرد. در نتیجه این اقدام لبنان می‌تواند ۷۰۰ مگاوات برق بیشتری تولید کند در حالی که قیمت گاز وارداتی آن از مصر ۳۰ درصد کمتر از قیمت جهانی است.

در ژوئن سال ۲۰۲۲ و چند ماه پس از آغاز جنگ اوکراین، یعنی زمانی که اروپا با مشکل تامین گاز مواجه شده بود، توافقی میان اتحادیه اروپا، مصر و اسرائیل شکل گرفت که بر پایه آن گاز صادراتی اسرائیل به مصر از طریق دو واحد مایع‌سازی مستقر در مصر به LNG تبدیل شده و با کشتی به اروپا منتقل شود. این دو واحد، ظرفیت مایع‌سازی سالانه ۷.۲ میلیارد مترمکعب گاز را دارند.

در آن زمان توافق مشابهی نیز با جمهوری آذربایجان انجام شد. با این حال با افزایش شدید تقاضای داخلی سبب شد مصر در انجام تعهدات خود به صادرات بازماند تا آنجا که به یکباره صادرات گاز مصر در ماه ژوئن به دلیل موج افزایش مصرف برق در تابستان متوقف شد.

آمار صادرات گاز مایع مصر از ژانویه تا دسامبر ۲۰۲۳

می‌توان گفت اصلی‌ترین دلیل کاهش صادرات گاز به اروپا، افزایش مصرف داخلی مصر است. قرار بود در ماه اکتبر آن سال صادرات گاز مصر به اروپا از سر گرفته شود اما به یکباره دلیل دیگری، صادرات LNG مصر را با چالشی بی‌سابقه مواجه کرد؛ آن هم قطع صادرات گاز اسرائیل به مصر پس از عملیات طوفان الاقصی بود.

به دستور وزیر انرژی رژیم صهیونیستی، با قطع صادرات خط لوله EMG (که گاز اسرائیل را به مصر منتقل می‌کند) صادرات گاز مایع مصر با مشکل بزرگی مواجه شد که می‌توانست بازار انرژی اروپا را که هنوز در شرایط متعادل قرار نداشت تحت تاثیر قرار دهد.

پرسشی که پیش می‌آید این است که چرا باوجود قطع صادرات گاز مایع مصر به اروپا به دلیل تقاضای داخلی و تاثیر عملیات طوفان الاقصی بازار انرژی اروپا ملتهب نشد؟ تحلیلگران معتقدند دلیل اصلی آن، حضور پررنگ شرکت‌های آمریکایی و پرکردن جای مصر در سبد مصرفی گاز اروپا توسط این شرکت‌هاست؛ امری که به وابستگی هر چه بیشتر اروپا به آمریکا انجامید.

پس از توقف چند ماهه، با توافق مصر و رژیم صهیونیستی برای افزایش میزان گاز صادراتی و همچنین سرمایه‌گذاری ۲۴ میلیون دلاری شرکت آمریکایی «شورون» در میادین گازی رژیم از جمله «تامار» در نوامبر سال ۲۰۲۳، صادرات گاز مایع مصر به اروپا از سر گرفته شد. به گزارش بلومبرگ، پس از وقفه چندماهه کشتی حامل گاز مایع با نام «آدام» در پایانه ترابری گاز مایع در ادکو در ۵۰ کیلومتری اسکندریه پهلو گرفت.

اسرائیل و سودای صادرات گاز

با توجه به بازار کوچک انرژی اسرائیل، این رژیم بسیار بیشتر از نیاز خود گاز تولید می‌کند. بنابراین می‌خواهد میزان صادرات گاز خود را تا سال ۲۰۳۰ دو برابر کند. در سال ۲۰۲۱، کمپانی (مبادله) که متعلق به دولت امارات است سرمایه‌گذاری یک میلیارد دلاری در میدان گازی تامار انجام داد که بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری از نوع خود میان اسرائیل و امارات بود.

نخستین اکتشاف گاز در رژیم صهیونیستی در میادین کوچک «نوا» و «ماری بی» در سال ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ انجام شد؛ اما آنچه که اسرائیل را تبدیل به یک بازیگر بالقوه انرژی در سطح جهان کرد، اکتشاف میادین «لویاتان» و «تامار» در سال ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ بود. در سال ۲۰۱۳ که تولید گاز از میدان تامار آغاز شد تا سال ۲۰۱۹،

اسرائیل توانست میزان تولید گاز خود را تا ۸.۵ میلیارد مترمکعب برساند و در نتیجه خودکفا شود. گرچه تامین کامل نیاز داخلی به اسرائیل این امکان را داد تا شروع به صادرات کند اما همیشه تمرکز دولت بر تضمین تامین نیاز داخلی بوده است. در سال ۲۰۲۱ دولت برای نخستین بار اجازه داد که ۴۰ درصد از تولید گاز این رژیم صادر شود.

روند تولید گاز رژیم صهیونیستی و وقایع مهم آن

در یک نگاه کلی، رژیم اسرائیل ذخایر گازی غنی ندارد. کل ذخایر اثبات شده گاز این رژیم ۶۰۰ میلیون مترمکعب است که فقط سدهم از کل ذخایر اثبات شده جهانی را تشکیل می دهد. در سال ۲۰۲۲ این رژیم توانست ۲۲ میلیارد مترمکعب گاز تولید کند. اسرائیل انتظار دارد تا سال ۲۰۲۷ با سرمایه گذاری های انجام شده در دو میدان «تامار و لویاتان» و همچنین کشف میدان های جدید، میزان صادرات گاز خود را به سالانه ۲۵ تا ۲۷ میلیارد مترمکعب برساند.

رژیم اسرائیل همچنین گزینه های صادراتی محدودی دارد که عبارتند از:

۱- خط لوله EMG که به مصر می رود و سالانه ظرفیت انتقال ۷ تا ۹ میلیارد مترمکعب گاز را دارد.

۲- خط لوله شمال شرقی که به اردن می رود و در آن جا به خط لوله عرب نیز متصل می شود و سالانه ظرفیت انتقال حدود ۴ میلیارد مترمکعب گاز را دارد.

۳- خط لوله جنوبی که به طور مستقیم به تاسیسات صنعتی اردن در ساحل شرقی دریای مرده وصل می شود که سالانه ظرفیت انتقال ۴ میلیارد مترمکعب گاز را دارد.

صادرات گاز رژیم صهیونیستی به مصر، اهمیت فراوانی در بازار جهانی انرژی دارد، به ویژه برای اروپای پسا جنگ اوکراین. اسرائیل از دو واحد مایع سازی گاز «دمیاط» و «ادکو» مصر برای صادرات گاز به اروپا استفاده می کند زیرا خود فاقد چنین امکاناتی در اراضی اشغالی است.

مقاصد صادراتی و احتمالات بالقوه

۱- اتصال به خط لوله مدیترانه شرقی:

این خط لوله که پس از توافق مشترک میان یونان، قبرس و رژیم اسرائیل، ساخت آن کلید خورد با عدم حمایت آمریکا و نبود سرمایه گذاری برای تامین ۶ میلیارد دلار هزینه ساخت، با مشکل مواجه شده است.

خط لوله مدیترانه شرقی

۲_ ساخت خط لوله میان اسرائیل به ترکیه برای اتصال به خطوط انتقال میان ترکیه و اروپا:

ساخت چنین خط لوله‌ای بسیار ارزان‌تر و سه‌الوصول‌تر نسبت به خط لوله مدیترانه شرقی است اما مشکل اصلی برای اسرائیل در این زمینه، رابطه نه چندان خوبش با ترکیه است که امکان اجرای چنین طرحی را سخت می‌کند.

۳_ ساخت یک پایانه ترابری و واحد مایع‌سازی در خاک اراضی اشغالی: چنین اقدامی می‌تواند اسرائیل را هر چه بیشتر به یک بازیگر مهم انرژی تبدیل کند. مساله اصل در این باره، مکان قرارگیری چنین تاسیساتی است. استفاده از واحدهای شناور می‌تواند این مشکل را حل کند اما همین گزینه نیز پیامدهایی همچون هزینه بالا و حجم کمتر میزان تولیدی دارد.

نگاهی به بازار گاز رژیم صهیونیستی

در سبد مصرفی انرژی رژیم صهیونیستی پس از نفت، گاز بیشترین سهم را دارد. ۸۰ درصد از مصرف داخلی گاز این رژیم برای تولید برق مصرف می‌شود؛ در واقع گاز اصلی‌ترین منبع تولید برق برای این رژیم به شمار می‌رود. با وجود افزایش عملیات‌های اکتشاف از سال ۲۰۱۰، میزان کل گاز کشف‌شده، نیمی از حجم گاز میادین تمار و لویاتان است.

سناریو امنیتی خطرناک برای گاز اسرائیل

صنعت گاز رژیم اسرائیل را خطرهای امنیتی بسیاری تهدید می‌کند. پس از هفت اکتبر (عملیات طوفان الاقصی) کابینه رژیم صهیونیستی به وزیر انرژی امکان اعلام وضعیت فوق‌العاده را داد. پس از آن وزارت انرژی به شرکت شورو که بهره‌بردار میدان گازی تمار است دستور توقف برداشت از این میدان را صادر کرد.

این میدان که در سال ۲۰۲۲، ۱۰.۲۵ میلیارد مترمکعب گاز تولید کرده، ۹۱ درصد نیاز داخلی رژیم صهیونیستی را تامین می‌کند. دلیل این اقدام، نزدیکی این میدان با باریکه غزه (۲۵ کیلومتر) است؛ بنابراین می‌تواند مورد هدف راکت‌های گروه‌های مقاومت قرار گیرد. بندر اشکلون که به دلیل قرارگیری خط لوله EMG و میزبانی واردات بیش از نیمی از نفت رژیم، بندری راهبری از منظر انرژی محسوب می‌شود و فقط ۲۰ کیلومتر با باریکه غزه فاصله دارد، در عملیات طوفان الاقصی مورد هدف راکت‌های حماس قرار گرفت.

• هادی عطارزاده _ پژوهشگر مطالعات جهان اسلام